

ФРД
Ш 44 (ЧУкр)
Е 47

ВАСИЛЬ ЕЛАН

ЧЕРВОНІ ЗОРІ

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

БІБЛІОТЕКА ГАЗЕТИ
„ПРОЛЕТАРСЬКА ПРАВДА“

ВАСИЛЬ ЕЛЛАН

ЧЕРВОНІ ЗОРІ

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

Державна
бібліотека України

БІБЛІОТЕКА ГАЗЕТИ
„ПРОЛЕТАРСЬКА ПРАВДА“

Бібліографічний опис та шифри
для бібліотечних каталогів на
цю книгу вміщено в „Літописі
Українського Друку“ та „Карт-
ковому репертуарі“ Української
Книжкової Палати.

Київськ. Окрліт № 1542.
Трест „К и Ї в - Д р у к“
6-а друк., вул. Леніна, 19
Зам. 339—30.000—28 р.

ЮНИЙ ЛАД

Струни на́строю настро́ю
На бадьорий юний лад:
Гей! Летить життя стрілою
— Не повернеться назад.

Вітер гнув гінку тополю,
Намагався ізломить.
— І знемігся...
— Знов на волю
— Струнко рветься у блакить.

Грайте-ж радощі та болі —
Іскри в пінному вині:
Той не буде плазом долі,
Хто гартується в огні!

ВПЕРЕД

Ні слова про спокій! Ні слова про втому
Хай марші лунають бадьорі й гучні...
Хай ніч облягає — та в пільмі глибокій
Вже грають-палають досвітні вогні...

Товариші, друзі. Бадьорі й завзяті,
Єднаймо одсталих плечем до плеча!
Гей, хто нам посміє шляхи замикати?
— Горять наші очі, як вістря меча.

Ми вийшли давно вже у путь нам відому
— Хай кулі ворожі назустріч летять.
— Ні слова про спокій! Ні звука про
втому!
— Вмремо — а здобудем ключі від життя.

ДО БЕРЕГІВ

До берегів уквітчано-зелених
Пригнали човен мій буруни злі.
Шепоче очерет: спочинь на цій землі.
Спали човни. — Спини свій льот шалений.
Зійди, замкнись у кришталевій вежі,
В обіймах вроди пий вино-життя...
Спочинь... Засни... Тут спокій, забуття.
— А там — за хвилями — страждання і
пожежі...

Але сестриця — чайка білокрила
Над морем зойкнула: „я гину... ти бо-
рись...“
Примчався вихор-брат... Вітрила нап'я-
лись.
— Вперед! Завжди вперед несіть мене,
вітрила.

УДАРИ МОЛОТА

Удари молота і серця —
І перебої... і провал...
Але ізнову розіллється
Вогнем гартований хорал:

— Муром затято обрій —
— Вдарте з розгону: р-раз!..
Ми — тільки перші хоробрі,
Мільйон підпирає нас.

Ми — тільки крешемо іскри,
Спалахують мільярди „Ми“.
Розпанахають ковані вістря
Стару запону пільми.

ЧЕРВОНІ ЗОРІ

Ударом зрушив комунар
Бетонно-світові підпори.
І над розвіяністю хмар
— Червоні зорі...
— Зорі.

Промерзло згадує Париж
Про дні кривавого терору. —
І гільотини гострий ніж
— В тумані близько... Скоро... Скоро...

— О, нестерпимо-гострий зір —
О, меч мадонни комунара!
Конає в корчах всесвіт - вир
В чеканні блискавки-удара.

Гуркоче грім: весняний день,
День перший юно-сонця травня.
З долин, з узлісь — бурун пісень —
— Розливно кров збудилась давня.

Криваві квіти — прапори,
Червоно-бунтівливе море.
— А угорі —
— Червоні зорі.
Зорі.

атрементів напружено мотор.
Мов приріс ноган до пальців.
Ох, уже стискає міцно коло ворог,
Кулі чітко лучать в панцер.

... — А над вечір — все уквив туман.
Сніг лягав (так м'ярко-м'ярко танув...)
— На заціплений в руках ноган,
На червоно-чорну рану.

II

Хтось вночі заломить у смертельній тузі
руки...

Наче хвиля защемить печаль:
Жалібні Шопена звуки
Розілле, ридаючи, рояль.

Душ блакить пекучо повна вщерть;
Розгорілась, ятриться любов'ю:
За життя розплата тільки кров'ю,
Тільки смертю переможеш смерть.

III

Гарячково стукав, поспішався телеграф,
Знову кинув іскру Комітет;
— Кров горить на наших прапорах,
Наша кров
— Вперед.

НАД ТРУПОМ МУРАМИ ЗАБИТИХ

Гнаткові.

Париж і Лондон... Вашінгтон...
— Льохи, де скніють динаміти.
— Тримайся, залізобетон!
Ми будем бити, бити, бити.
Аж поки бахнуть динаміти
І зацвіте блакитний сон
Над трупом мурами забитих...
Версаль... Женева... Вашінгтон...
— Над Воскресінням мертві плити.

НА ЧАТАХ

Рани і стогін — так просто.
П'ять промінців на кашкеті.
Смерть придивляється гостро
— До червоних зірок на кашкеті.

Вдарить. Мільйонразово ударить
В зуби. В обличчя. В груди.
— Заціпивши зуби — на варті
Стій! Одбивайся — будем!

— П'ять промінців — п'ять мечів:
В кожен край світу — вістря.
Вибух розквітне. — Скоро, чи?
— Зараз. Тримайся. Ні з місця...

— Будем — як буряний розмах.
Будень зафарбим пурпурно
В громах-червоних розломах.
В грозах.
— Буряно.

БАСТИЛІЯ

I

Хмари білі.
Небо блакитне.
І раптом —
Крик:
— Розітнем
Коло Бастилій!
— Вибух.
Гомін...
— Зник...

II

Удар і удар — без перерви.
Простяглися напружені струни.
Червоні нерви оголила земля:
— Від Бастилії — до Паризької Комуни.
До Будапешту — від Кремля.

— І далі. Далі. Замикайте коло
Вибухових революцій:
— Гупає-дзвонить тисячопудовий молот
З серпом і м'язами в братерській злуці.

КАНОНАДА

I

Хтось холодний, хтось недобрий
Гримнув здалеку з гармат:
Засвітив огнями обрій.
— Бонапарт? Айхгорн? Мюрат?

Глухо охнули гармати.
Місто злякане, — мовчиш?
— Не минути бою - страти.
— Блискавки — як ніж.

Чорні вулиці — порожні.
Хтось під мурами — як миша.
Ворог? Зрада? Подорожній?
Тінь чи привид?.. Тиша.

II

Залізний чітко бумкав і бумкав.
Брав безнастанно ту-ж саму ноту.
А в голові — єдина думка
Обливалася краплями поту.

Сюди це.
Влучить.
Смерть це.
— Обривалося з кручі
І падало зомліле серце.

III

Втоплюючи очі в циклони пожеж,
Напівнепритомний стояв.
І раптом — без меж
Розлилося й кинуло: Я.

Я — буду спокійний.
(Залізні — знайте!)
— Вигадали війни, —
Вмирайте!

В РОЗГУЛІ

В розгулі п'яної стихії
Під хруст і зойки димарів
Тремтить золотoverхий Київ
З кривавим ворогом у грі.

А над руїнами -- як змії,
Як бризки ранньої зорі:
— Він знову наш, Червоний Київ,
В огнях, як низках прапорів.

І до далекої Варшави,
З вогнями Київа в очах,
Поривно йдуть залізні лави,
Панам несуть червоний жах.

Державна
бібліотека України

СЛОВО „КОМУНА“

Слово „комуна“ — як постріл,
Слово „комуна“ — як спів.
Погляд свій — думку загострив,
Протинаючи мряку віків.

Плечі залізні машини
(Думка — упертий ланцет)
— Слухняні енергії плинні,
Музика кличу „вперед“.

Але запальні аргонавти,
Розбиваючи грудьми бурун
— Охрещують панцирні авто
Іменем ясним „комун“.

Погляд свій — думку загострив,
Протинаючи мряку віків:
Слово „комуна“ — як постріл,
Слово „комуна“ — як спів.

КРОНШТАДТ

Стомлені боєм —
Озирались навколо, подивились назад.
Коли написали: революцію підважено пі-
доймою

— Кронштадт.

Гуркіт Берліну, Гамбурга
Приглушила близько канонада.
На вулицях Петрограду
Маршу й тривоги гамма...
Форти вперезалися вибухів шнуром.
Хлюпотить по льоду під ногами...
На штурм! На штурм!
Смерть ворогам!

БАТРАЦЬКА ЛЮБОВ

Махай, — не німій, рука —
— Сьогодні не будем закурювати.
Ех, ніхто сьогодні не скаже,
Що пайок мені йде дурно.
Зерно золотими дощами
Пурхає з колосу під ціпом...
Ех, махай — розмахувай, заціпивши
Зуби кліщами!
А завтра — мене не чіпайте,
Не підманюйте самогону півквартою —
— Я піду в більшовицьку читальню
— Запишуся до їхньої партії.
І коли зустріну під брамою
Знайому зім'яту хустку —
Пройду й привітаюся прямо,
Гляну, неначе на пустку.
Коли-ж припаде до плеча
З благанням не йти, пробачити —
Не скажу, не вражу — „прощай“.
Заспокою: „все добре... не плач...”

Я, брате, тепер, — комуніст,
Піду до Червоної армії.
Ти, як будеш у місті,
Заходь до казарм...“

ВЕСНЯНІ ВИБРИКИ

Прийшла весна,
Красна,
Ясна,
В снах...
— На,
Впивай повітря весняне
І промінь сонця пий гарячий,
Наче
Вино столітнє, запашне...
Позабувши газетну хроніку,
Клемансо і Вільсона,
Орландо і Пішона,
Візьми в руки гармоніку,
Підшукай собі пару,
Йди у поле, у гай, до бульвару...
Хай жаліється, стогне і квилить —
Безсилий
Гад отруйний і кволий!..
— Ти-ж, хоч босий, півголий,

Але хай хто посміє промовить
Проти влади твоєї дві слові —
— Все розтрощить могутній удар.
Вище чоло тримай, пролетар!

МОЛОДІ ПРИВІТ

Учорнів червоний стяг.
Червоніє довгий шлях.
Котить сальва — заклик новий:
— „Будь наготові“.
— А назустріч — як дзвінок,
Рвучко славословить
Слеку жертв і перемог:
— „Я завжди готовий“.
Кроки тисяч легких ніг.
Бризки пісні. Теплий світ...
— Гей, тримайся, хто знеміг —
— Молоді привіт!

ЗА ВІКНАМИ ПАЛАЦІВ

Коли під вікнами палаців
Із кличами — „війна — війні“
Проходять лави армій праці,
— Що в тих палаців глибині?
Замовкни, серце зажиріле,
Обличчя, не жовтій від жовчи.
Це ті, що їх іще не вбили,
Це ті, що вже не підуть мовчки
Під музику і барабани,
Під спів попів і під команду,
На братобитву, смерть і рани,
Щоб звеселити ситу банду.
Проходять мимо. І в палацах
Дзеленькотять дзеркальні шиби,
Мов клич — каміння: вікна вибить
І страх зубами чітко клаца...
Пройшли. Фельдмаршали й банкіри
В палацах — знов війни герої:
Їм ренегат, луказа щирий
Повідомив: „вони без зброї...“
— Без зброї. Добре. На війну...

— Притупнув генерал ногою,
І... змовк. Поблід. Згадав одну
Країну, що стоїть стіною,
І де „вони“ — вже мають зброю...
Коли під вікнами палаців
Із кличами — „війна — війні“
Проходять лави армій праці,
— Що в тих палаців глибині?

РАНОК

Сонце сходить...
— Добрий ранок, сонце!
Ще один бадьорий день приходить,
День життя, роботи, боротьби,
Зціплених зубів, напнутих м'язів,
Ароматів диму, поту і квіток.
Чи протягне він свої години,
Наче заклопотаний одноманітний,
Довгий-довгий потяг той вантажний:
Без одмін, буденно, працьовито?..
Чи розгорне поривчастим рухом
Несподіваної радості прапор квітчастий
І знесе бурунною спіраллю
До надзоряних екстазних верховин?..
Чи закутає вогким серпанком смутку,
Залоскоче терпкою печаллю,
Защемить бажанням нездійснимим?..
Чи затисне ржавими кліщами
У кутку тупого, злого болю —
І напоїть люттю - п'яним трунком?..
Чи ударить кулею на зльоті —

Мукою розверне гостро серце —
Опече, залле, затопить кров'ю?..
...Все одно — він наш, цей день бадьорий!
— Наші дні, століття і простори,
Наше сонце й мільйон сонців.
Візьмем все в свої важкі ми руки,
Як штурман, — штурвальне колесо
На слухняному гіганті-пароплаві.
— Сонце сходить...
— Добрий ранок, сонце!
Хай приходить ще один з безвіччя:
— Зустрічаю його радісно і просто,
Засукавши за лікті рукава,
Ясним поглядом очей у очі прямо
І гучним, бадьорим криком-співом:
Го-го-го... Приходьте,
— ПOVOюймо!

БУЯННЯ СИЛ

Земля поорана, безвільна і пахуча.

Лани зелено-жовтої свиріпи.

Біжать у далеч верби на шляху.

Як радо вітер в вуха віє:

— випий!

Степів струмок — як радість неминуча.

Скинь пиху!

Лягти на землю. Пити небо. Простір.

Гойдатися у співах вітрових.

Не мріяти. Не думати. Нічого.

У грудях тануть клопіт і тривога.

Спиняє дух від млости.

— Буяння сил живих.

ЛИСТ

Я прийшов з тобою попрощатись...
— Що-ж—прощай. Забудь мотиви вітру.
І ласкаві тихі голоси
У кущах, у тінях, у глибинах
Любого колись, старого парку.
Ще забудь — партньора мовчазного —
Так уперто він блукає поруч.
— Наче тінь твоя (чи тінь його сама ти?),
По шляхах одних, на перехрестках,
Так уперто ловить зором очі,
П'є — читає книгу тайнописну
Й перервавши — знову йде окремо,
Влившись розпеченим шуканням
В ціле море руху колективу.
Тільки знаю я: ти не забудеш
(будеш, будеш жить минулим юним!)
— Не ховайся: знаю, відчуваю,
Як тяжать пласти покори і одчаю.
Знаю, знаю, бачу — помічаю
Тугу по весняному розмаю,
А життя — дивись — шумує, кличе

— І не тільки в тишу книжних томів,
В зоряні простори наукові,
— Але в гущу, на завод, в райони,
В натовпи людей—то рідних, то ворожих.
— Йди, міцний, упертий і активний,
Буде все, як бути мусить.
Буде добре, добре, добре буде...
А життя шумує, б'є, іскриться —
І в ньому, я, твій партнер незваний,
Буду жити тисячу найменше років
І тебе з собою кличу.
— Ну, прощай...
Чи може знову: драстуй?..

СЕРЦЯ ПЕРЕБОЇ

Умовляють серця перебої:

— Тах... тук... тук... тах... тук... тук...

Заспокоїм.

Заспокоїм.

Заспокоїм —

Стомлене у муках мук...

— Зацвіте хрещатенький барвінок,
Прошепоче сонце не-забудь...

— Ні! — Рєви, крутєся, хуртовино!
Буре! Будь!..

НА 5-й РІК

Михайличенкові й Чумакові.

Не стисну рук. Не вчую слова.
Не гляну в очі, друзі, вам...
Уже розвідка наукова
Ланцетом в'їлася в слова,
Щоб тайну творчости зробити
— Простою школою для нас,
Що будуть жити і творити
Через десятки літ по нас...
Земля рясніє Чумаками,
Михайличенками росте
І гарту полум'ям цвіте...
...Ну, що-ж, лягли і ви кістками?..
Не стисну рук, не вчую слова...
Але печаль — як дощ весни:
Буєє молодість здорова,
І вже не мріє і не снить
Про дні, коли зросте будова
— Кладе основи кам'яні,
На місці вашої руїни.

ПІСЛЯ КРЕЙЦЕРОВОЇ СОНАТИ

„Покласти-б голову в коліна...
Відчуті-б руки на чолі...“

— Сантиментальність!

Хай загине —

І пам'ять ніжних па землі.

— Нам треба нервів, наче з дроту,

Бажань, як залізобетон,

Нам треба буряного льоту, —

— Грими, фанфар мідяний тон.

Десь там самотна віоліна

Тужливо журиться у млі...

Не зупиняйтесь! Хай загине!

— Йдемо. Під марші. По землі.

БАЛАДА ПРО ЛЮБОВ

Взяв у ревкомі конверти,
Сказав у ревкомі: прощай.
Помчав назустріч смерті
Туди, де кулі дзижчать.
— Був у отамана джурою —
Їде знов у ворожий стан.
Летіли часи — бурею,
А часами здавалося: стануть...
У отамана „Стеер“ за поясом,
В кешені — „Вікторія - Сміт“,
Рвучкий перепитий голос,
А очі: — все помітить.
Коли повернувся до штабу,
Одчеканив: я вже тут.
Отаман зміряв: — Мабуть,
До яру тебе поведуть. —
— Хоч ти й повернувся у штаб мій,
Але наказу мого порушив...
— Очі з очима — мов шаблі
Стялися — й ані руш...
У джури — очі сталеві

(Добрий пройшли гарт)...
— Що-ж, розстріляй, коли треба!..
— Ні, це я так, на жарт.
Тільки вдруге, із штабу
Коли скажуть мені: зник
— Знайду — і тебе й твою бабу
— Поставлю сам до стіни.

В бандитське запілля в конверті
Маніфест передав Ревком.
Слово не вчинить смерти,
Але іноді рве, як бомба.
Перебрало дороги,
Напоїло тривогою місто,
Хлопці в каліках безногих
Пізнали шпиків-чекістів.
Всіх розстріляв біля хати,
Всіх по-одинці отаман.
А на ранок — під штабом плакат
„Проти ката повстанем“.
Перебрало дороги,
Переярило яри,
Розливаються хвилі тривоги:
Нічим отаману крить.
А коли з-за борів синіх
Ворог обліг, як тінь,
З бою отамана виніс
На стежку таємну кінь.

Той, в кому дужча любов...
Погляд сталевий у джури:
— Годі, програно гру.
Не розмовлять! Не обдуриш!
— Кр-р-р-р-ком — руш!..

ЕЛЕКТРА

Фрагменти з радіо-поєми.

З а с п і в.

Радіо-серцеві струни
Ловлять хвилі-привіти
— Центральної станції — Комуни
Міжпланетні приливні звіти:
Справляє неповторне свято
Кров'ю омита Зоря —
— В тисячолітніх сонцевих морях
Заряжений акумулятор.
— Слухайте: — говорить Земля,
— Вибухом сили сп'яніла планета.
— Ніжно іскрять апарати Кремля
На словах маніфеста - декрета:
Хутчій — розплітайте чутливі дроти.
— Іскри плещуть в пільмі —
Переплітайте: я, вони, ти —
І одне нерозривне напружене: Ми.
Хвилі сірих перекатів.
З фронту на фронт — перекатами
(Маршу прискорений крок...)

Салдати, хвилі салдатів
Під знаком червоних зірок:
— Лицарі Червоного Світу...
— Іскри радіо-звіту...

Хвилі жалібні.

Прапори над заляклим трупом
— Крилом голубиним —
Спивають рубіни
Поцілунків крижаних заціплених губ.

Трупи...

Трупи...

Люди...

Блиски в незрячих очах...

Рубіни закушених губ...

Прощайте.

Прощай.

Терпкий одчай

Клином нестерпним у груди.

Простяглись милосердні руки

Над долиною штурмів...

Зароїлися іскри-звуки,

Облягли жалібною габою

Поле бою.

Розливними маршами мідяних сурм

Плине потоками сила,

Зливає,

Зриває,

Зносить орлиними крилами

На верховини.
Симфоній
Тужливим потопом стерто
Зойки агоній,
Смерть...
— Прокляття мурам!
— Фанфари:
Атака!
Штурм!
S. O. S.
Колчак, і Денікин, Петлюра, Юденіч...
S. O. S.
S. O. S.
Нервовий схвильований міх
Роздмухує іскри — в куточки небес...
Рівніше й рівніше дих
Червоних легенів.

Хвилі на Схід.
Килим, кав'ярня, паша,
Реве голодний ішак,
Шумить майдан.
Мула творить намаз.
А бризки радіо — в туман
Твердять: Кавказ,
Кавказ,
Кавказ!..
І над горами блиск
— Одсвіт червоних іскор.

Залив прилив спокійний Схід,
Рвонув напружений порив —
(Так дисонуючи) — привіт
П'ятипромінних злив.

Хвилі напружених м'язів.

Локомотиви — йоржистим хропостом.
Іржа — струпом рани.

Бур'ян:

— Поля.

Виснагла постом

Земля.

Спрагло хрипне:

Р-о-б-о-т-и.

— Час.

Заіскрило гасло:

Час.

Неділі, суботи

— Везувій електрики,

Енергій плин.

Мільйони насичених розмахом рук,

Зуби машин

Навалились із крехом —

Зварюють крицею напружений рух.

Глибше, глибше ніж!

До приску,

Врізайте плуг,

Вганяйте леміш,

Шаленійте рухом!

Іскор
 З турбин
 Хлеще плин,
Зводить дух
 Землі
 До глибин...
Клубами диму, хмарами,
— Ух-х —
Засмальцьований димар
Роздмухує
Рух!
 Парами
Чітко
Вступаючи, трійками, чвірками,
Сотень чечіткою,
 Тисячів перебоїв —
— Молоти, молоти, вдари
 Прибоем
Міліонів пружинястих рук!
 Хвилі, що замикають коло.
Центральної Станції
Уперто звикле:
— Виклик —
 — Америка, Італія, Франція.
 Америка!.. Італія!.. Франція!..
Через Ганг: —
 Англія...
 Англія...

В темній вогкій атмосфері
— Мір'ядам іскор —

Смерть.

...Англія. Франція. Америка.

Англія... Франція... Америка...

Снопамі, хвилями іскри. —

— Міст!

Двері!

— Іскор!

Стріл...

Іскри.

Стріча.

Стриманий

Вибух — глухо...

Замкнувся круг,

Зникає тінь!

— Всі п'ять суходолів Зорі

Іскрять червонястим промінням.

Шапки — додолу! — невтримно

Проймає — горить

Гасло радіо-звіту:

Слава вільному Світу!

Гімн!

І з гімном космічним

В етерних морях

Розмашно-ритмічно,

Гордо прямує

Вільна Зоря.

—

З М І С Т

Юний лад	3
Вперед!	4
До берегів...	5
Удари молота...	6
Червоні зорі	7
Повстання	9
Над трупом мурами забитих	11
На чатах	12
Бастилія	13
Канонада	15
В розгулі...	17
Слово „Комуна“	18
Кронштадт	19
Батрацька любов	20
Весняні вибрики	22
Молоді привіт	24
За вікнами палаців...	25
Ранок	27
Буяння сил	29
Лист	30
Серця перебої	32
На 5-ий рік	33
Після Крейцерової сонати	34
Балада про любов	35
Електра	39

Передплачуйте газету „Пролетарська Правда“

Протягом 1928 року передплатники „Пролетарської Правди“ одержали безплатно бібліотеку з таких книжок:

- Ленін. Збірник віршів і оповідань.
- Г. Шкурупій. Січневе повстання. Оповідання.
- П. Іотраті. Косма. Оповідання.
- О. Вишня. Усмішки. Гуморески.
- Е. Золя. Повідь. Оповідання.
- Ф. Якубовський. Силуети сучасних українських письменників.
- М. Коцюбинський. Оповідання.
- В. Сосюра. Де шахти на горі. Вибір поезій.
- Б. Ібаньєс. Потвора. Оповідання.
- В. Фаворський. Радіо. Нарис.
- Ш. Алейхем. Порада. Оповідання.
- П. Панч. Земля. Оповідання.
- А. Любченко. В берегах. Оповідання.
- М. Терещенко. Країна роботи. Вибір поезій.
- І. Франко. Добрий заробок. Оповідання.
- І. Микитенко. Брати. Оповідання.
- А. Головно. Товариші. Оповідання.
- В. Базилевич та М. Шарлемань. Київ. Нарис.
- О. Слісаренко. Позолочене оливо. Оповідання.
- В. Стефаник. Новина. Оповідання.
- С. Щупак. Під'яремна Україна. Нарис.
- А. Барбюс. В землі. Уривок з роману.
- В. Елзін. Червоні зорі. Вибір поезій.

A 570044

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК
== ГАЗЕТИ ==

ПРОЛЕТАРСЬКА
ПРАВДА